

تکثیر و کاربرد درختچه توج در اراضی شور و سدیمی به عنوان یک پوشش گیاهی و همچنین بررسی نقش آن در جلوگیری از کویری شدن اراضی و فرسایش خاک و نیز استفاده از آن به منظور تعلیف دام

جواد سرحدی، عبدالمجید ثامنی و ناصر برومند

به ترتیب محقق مرکز تحقیقات کشاورزی جیرفت و بم و دانشیار دانشگاه کشاورزی شیراز

مقدمه

فرسایش، شوری و کویری شدن خاک از جمله از فرایندهایی هستند که منابع خاک و آب کشور ما را بصورت مستقیم و غیر مستقیم شدیداً تهدید می نمایند. در مناطق خشک، که خاکهای شور وسعت زیادی دارند، آبهای زیر زمینی آنها که معمولاً شور است که سبب افزایش شوری نیز می شود. تخریب بیشتر نسبت به میزان نزولات جوی منطقه جنوب و شرق کشور، عدم مدیریت صحیح و علمی در امر کشاورزی، بخش زیادی از خاکهای این مناطق شور و برخی شور- سدیمی شده اند بطوریکه فعالیت کشاورزی بر روی آنها مقرون به صرفه نمی باشد. در حال حاضر بنا بر آمارهای موجود از کل ۱۶۵ میلیون هکتار مساحت کشور حدود ۲۵ میلیون هکتار از اراضی را خاکهای شور و سدیمی تشکیل می دهند که نزدیک به ۱۵ درصد از کل کشور است.

یکی از مهمترین راههای جلوگیری از شور شدن خاک در این مناطق، کشت گیاهان مقاوم به شوری است که علاوه بر کاهش شوری از انتقال املاح از اعماق خاک بوسیله حرکات کاپیلاری و تخریب آب در سطح خاک جلوگیری کرده و باعث ایجاد فضای سبز و احیای محیط زیست در اراضی لخت می گردد. درختچه توج یکی از گیاهان بسیار مقاوم به شوری و سدیمی می باشد که از طریق بذر تکثیر می شود. شاخ و برگ این درختچه برای دام بسیار خوش خوراک می باشد. ریشه های این گیاه با نفوذ به اعماق خاک، از صعود آب شور جلوگیری می نماید و نیز در خاکهای شور و باتلاقی براحتی قادر به زیست بوده و باعث پایین رفتن سطح آب در این اراضی می شود.

مواد و روشها

نهالهای تولیدی به یک اراضی شور و سدیمی منتقل شد که هم اکنون درختچه ها در حدود یک متر می باشند. همچنین خوش خوراکی شاخ و برگ این درختچه، با چرای گوسفند مورد مشاهده قرار گرفت که برگهای خشک بیشتر مورد علاقه گوسفندان قرار گرفت. مطالعه بر روی فرسایش خاک، تسکین بیماریهای مفصلی انسان، نقش عصاره جوشانده آن بر کاهش بعضی از بیماریهای دام و تغذیه آن بر روی کمیت و کیفیت شیر دام هنوز ادامه دارد.

نتایج

نتایج بدست آمده از اجرای دو سال این پروژه چهار ساله به شرح زیر می باشد. این درختچه قادر است در اراضی با شوری بیش از 30 ds/m و ESP بیش از ۶۰ به خوبی رشد نماید. خاکهای باتلاقی و شور را ترجیح می دهد و باعث پایین رفتن سطح آب در این اراضی می شود. شاخ و برگ آن برای دام بسیار خوش خوراک می باشد (بخصوص برگهای خشک) تکثیر این درختچه فقط از طریق بذر مقدور می باشد.

منابع مورد استفاده

- ۱- کردوانی، پ، ۱۳۶۲. حفاظت خاک، انتشارات دانشگاه تهران.
- ۲- مجلی، ح. (مترجم). ۱۳۷۳. خاکهای شور و سدیمی. انتشارات مرکز نشر دانشگاهی.
- ۳- کردوانی، پ، ۱۳۶۹. مناطق خشک. انتشارات دانشگاه تهران.